BOSHLANG'ICH SINF TABIATSHUNOSLIK DARSLARIDA ILMIY DUNYOQARASHNI SHAKLLANTIRISHDA ALLOMALAR MEROSIDAN FOYDALANISHNING TARBIYAVIY AHAMIYATI

Ikromjanova Gulhayoxon
Toshkent shahar Sergeli tuman Turkiston xususiy maktabi
ikromjanova98@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf tabiatshunoslik darslarida Sharq allomalari merosidan foydalanishning tarbiyaviy ahamiyati ko'rib chiqilgan. Allomalar hayoti va kashfiyotlariga oid ma'lumotlarni dars mazmuniga singdirish nafaqat o'quvchilarda tabiat haqidagi ilmiy tasavvurlarni boyitishi, balki ularda mehnatsevarlik, sabr-toqat, vatanga muhabbat va milliy g'urur kabi ma'naviy-axloqiy fazilatlarni ham tarbiyalashi asoslab berilgan. Maqolada bunday integratsiyaning psixologik-pedagogik mexanizmlari, amaliyotda uchraydigan kamchiliklar hamda ularni bartaraf etish yo'llari muhokama qilingan. Tadqiqotda pedagogik-metodik adabiyotlar tahlili va o'quv jarayonini kuzatish natijalari umumlashtirilgan.

Kalit so'zlar: tarbiya, ilmiy dunyoqarash, allomalar merosi, vatanparvarlik, ma'naviyat, boshlang'ich ta'lim.

Ta'lim va tarbiyaning uzviy bog'liqligi pedagogika fanining asosiy tamoyillaridan biri hisoblanadi: har qanday bilim shaxs qadriyatlar tizimi orqali o'zlashtirilgandagina barqaror natija beradi. Boshlang'ich sinf tabiatshunoslik darslari o'quvchilarga tabiat hodisalari haqida bilim berish bilan bir qatorda, ularda tabiatga, ajdodlar merosiga va Vatanga munosabatni ham shakllantirish imkoniyatiga ega. Shu nuqtai nazardan, Sharq allomalarining ilm yo'lidagi fidoyiligi, mehnatsevarligi va bilimga chanqoqligi haqidagi ma'lumotlar o'quvchilar uchun kuchli tarbiyaviy vosita bo'la oladi.

Abu Rayhon Beruniyning yoshligidan tabiat hodisalarini kuzatishga qiziqqani, Abu Ali ibn Sinoning bilim olish yo'lida ko'plab qiyinchiliklarni yengib o'tgani, Mirzo Ulug'bekning davlat ishlari bilan bir qatorda ilm-fanga umrini bag'ishlagani haqidagi qisqa hikoyalar bolalarda o'rnak olish, mehnat va bilimga hurmat tuyg'usini uyg'otadi. Bunday tarbiyaviy ta'sir, ayniqsa, 7–10 yosh davrida — shaxs xarakteri va qadriyatlar tizimi shakllanayotgan bosqichda — alohida samara beradi, chunki ushbu yoshda bola atrofdagi kattalar va tarixiy shaxslarning xatti-harakatlarini taqlid qilish orqali o'z xulq-atvor namunasini shakllantiradi.

Amaliyot tahlili shuni ko'rsatadiki, ba'zi o'qituvchilar allomalar haqidagi ma'lumotni faqat sana va nomlarni sanab o'tish darajasida beradilar, bu esa o'quvchida hissiy-tarbiyaviy ta'sir uyg'otmaydi. Shu sababli allomalar merosini his-hayajon uyg'otadigan, bolaning shaxsiy tajribasiga yaqin qissa-hikoya shaklida, savol-javob va kichik muhokama bilan boyitib taqdim etish zarur.

Masalan, "Agar sen ham Beruniy kabi tabiatni kuzatsang, nimalarni bilib olishing mumkin edi?" kabi savollar bola tafakkurini faollashtiradi va uni allomaning ibratli fazilatlariga hissiy jihatdan yaqinlashtiradi.

Shuningdek, allomalar merosini tabiatshunoslik darsi mazmuniga kiritish orqali o'quvchilarda "bizning yurtimizdan qanday buyuk allomalar yetishib chiqqan" degan bilim milliy iftixor tuyg'usini shakllantiradi, bu esa o'z navbatida bolaning o'z xalqi, tili va tarixiga hurmatini kuchaytiradi [4]. Tarbiyaviy jihatdan bunday integratsiya faqat qo'shimcha ma'lumot berish emas, balki o'quvchi shaxsining ma'naviy-axloqiy negizini mustahkamlashning muhim vositasi sifatida baholanishi lozim. Bunda oila va maktabning hamkorligi ham muhim: uyda ota-onalar tomonidan qo'llab-quvvatlangan qiziqish maktabda berilgan bilimning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytish mumkinki, boshlang'ich sinf tabiatshunoslik darslarida Sharq allomalari merosidan foydalanish ikki yo'nalishda — ham ta'limiy, ham tarbiyaviy natija beradi. Bu jarayonda o'qituvchi allomalar hayotidagi ibratli jihatlarni tanlab, ularni dars mavzusi bilan mantiqiy bog'lagan holda, hissiy-obrazli va muloqotga asoslangan shaklda taqdim etishi, natijada o'quvchilarda ilmiy bilim bilan birga milliy g'urur va yuksak ma'naviy fazilatlarni uyg'un tarzda tarbiyalashi maqsadga muvofiqdir. Kelgusida bu yo'nalishda o'qituvchilar uchun allomalar merosiga oid hikoyalar to'plami va metodik tavsiyanoma ishlab chiqish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi "Xalq ta'limi tizimida yoshlarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori.
2. Saidnazarova G.B. Tarbiya fanini o'qitish metodikasi. – Buxoro: BuxDU nashriyoti.
3. Jumayeva N.A. Sharq allomalarining ilmiy merosi: o'quv qo'llanma. – Buxoro: "Sadriddin Salim Buxoriy" – Durdona nashriyoti.
4. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini vatanparvarlik ruhida tarbiyalash usullari // ilmiy-uslubiy jurnal maqolasi, wordlyknowledge.uz.